

Amalgaam

I. De derde amalgaamoorlog

Op grond van gezondheidsoverwegingen wordt soms fel tegen het gebruik van tandheelkundig zilveramalgaam, voornamelijk tegen het daarin aanwezige kwik, geageerd. Het is niet de eerste keer in zijn 150-jarige toepassing dat amalgaam onder vuur ligt.¹⁻⁴

1 Malpraxis en amalgaam in de vorige eeuw

In het begin van de 19e eeuw werd door Taveau (1836) en Bell (1819) vijlsel van zilveren munten in de handpalm met kwik tot een pasta gemengd en met de vinger in de caviteit gebracht. In vervolg hierop werd (cohesief) goud meer en meer als restauratiemateriaal door verbeterde amalgaamproducten verdrongen.

Echter, doordat op winst beluste practici, met name twee van de vijf broers Cawcours, die wegens 'onregelmatigheden' vanuit Engeland 'in ballingschap' naar Amerika togen, caviteiten niet van carieus weefsel ontdeed, kreeg de toepassing van dat amalgaam ('Royal mineral Succedaneum') een slechte reputatie. De restauraties van amalgaam vielen vaak al spoedig uit of veroorzaakten door hun grote expansie fractuur van de gebitselementen. Vanwege deze incidenten en vanwege de slechte reputatie van kwik (ook gebruikt bij de bestrijding van syphilis) veroordeelde rond 1840 de American Society of Dental Surgeons het gebruik ervan. Enige jaren later moesten de leden van de Society beloven alleen goud voor restauraties te gebruiken, op straffe van roeyement.

Door verbetering van het materiaal als gevolg van verandering in de samenstelling van amalgaam, waaraan met name Black een grote bijdrage leverde, werd het zilveramalgaam rond de eeuwwisseling toch weer acceptabel.

2 Het interbellum

De weerzin in de vorige eeuw tegen het gebruik van amalgaam was dus vooral gebaseerd op de feilen van het materiaal. Tussen beide wereldoorlogen ontstond opnieuw oppositie, maar dat vanwege de gezondheidsbedreiging door het kwik uit het zilveramalgaam afkomstig. In de jaren twintig van deze eeuw liep Stock, hoogleraar in de chemie, door zijn werk kwikvergiftiging op. Stock attaqueerde sindsdien het gebruik van amalgaam. Hij vond

hoge kwikspiegels in de urine van patiënten met amalgaamrestauraties. Zijn bevindingen werden door anderen tegengesproken en Stock zou later zijn beweringen hebben ingetrokken. De controversie echter woede voort, totdat deze wellicht als gevolg van andere zorgen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog verliep.

3 'Derde amalgaamoorlog'

Tandarts Huggins (Colorado) bracht de huidige commotie, de derde amalgaamoorlog, op gang, nadat hij door een patiënt aansprakelijk was gesteld voor beweerde schadelijke effecten van amalgaamrestauraties.

Sommigen beweren dat amalgaamrestauraties moeten worden verwijderd, eerst de 'negatief geladen' en dan pas de 'positief geladen' restauraties, en dat daarna ontgiftiging met biologische middelen moet volgen.³ Voor ontgiftiging zouden homeopathische en natuurlijke middelen kunnen dienen.³ Ook klinisch-toxicologen beschikken over middelen die de gevolgen van acute en chronische vergiftiging, actief bestrijden, zoals dimercaprol en penicillamine, maar deze hebben vele en ernstige bijwerkingen.⁵

Hoogstwaarschijnlijk doordat de massamedia zich over het onderwerp hebben ontfermd, werden patiënten meer dan vroeger actief partij in het conflict. Elke keer weer wordt de professie na berichten in de pers en na televisie-uitzendingen geconfronteerd met klachten en vragen over amalgaam, en verzoeken tot vervanging ervan. Elders, zoals in Zweden en de Verenigde Staten van Amerika, lijkt de commotie over amalgaam groter dan in ons land. In een berucht geworden televisie-uitzending

van de '60 Minutes-show' (V.S. 19 december 1991) werd het gebruik van amalgaam zodanig eenzijdig en bevooroordeeld aan de kaak gesteld,⁶ dat welhaast elk tandheelkundig tijdschrift zich genoodzaakt zag te reageren in redactionele commentaren en overzichtsartikelen.

Gedurende deze televisieshow werden ook wonderbaarlijke 'genezingen' van de 'amalgaamziekte' getoond. Wat te denken van een op krukken steunende vrouw, die na verwijdering van alle amalgaamrestauraties vlot wandelend de praktijkruimte verliet en dezelfde avond nog uit dansen kon gaan?⁶

4 Is de commotie over amalgaam gerechtvaardigd?

Hoewel ook in Nederland aan kwik(vergiftiging) aandacht is besteed, betrof dat vooral de risico's voor de tandheelkundige professie,⁷⁻⁸ respectievelijk de in de praktijk te nemen veiligheidsmaatregelen.⁹⁻¹⁰ Aan effecten van kwik op de gezondheid van patiënten is hier te lande echter weinig aandacht besteed. Om een bijdrage te leveren aan de toenemende behoefte aan informatie en kennis over dit onderwerp, wordt in dit tijdschrift een serie artikelen gewijd aan een aantal aspecten van amalgaam in zoverre het het daarin aanwezige kwik betreft: dat zijn onder meer het metabolisme, de (on)mogelijkheid van optreden van toxische en allergische klachten bij patiënten, door het aanbrengen, verwijderen en de aanwezigheid van amalgaamrestauraties. Daarbij worden nadrukkelijk alternatieve materialen voor amalgaam betrokken.

A.H.B. Schuurs
C.L. Davidson

Literatuur

- LANGAN DC, FAN PL, HOOS AA. The use of mercury in dentistry: a critical review of the recent literature. *J Am Dent Assoc* 1987; 115: 867-80.
- HÖRSTED-BINDSLEV P, MAGOS L, HOLMSTRUP P, ARENHOLT-BINDSLEV D. Dental amalgam - a health hazard? Copenhagen: Munksgaard, 1991: 10-1.
- ZIFF S. Silver dental fillings. The toxic time bomb. New York: Aurora Press, 1984.
- MOLIN C. Amalgam - fact and fiction. *Scand J Dent Res* 1992; 100: 66-73.
- CENTRALE MEDISCH PHARMACEUTISCHE COMMISSIE VAN DE ZIEKENFONDSRAAD. Farmacotherapeutisch kompas. Amstelveen, 1992: 939-42.
- HERBER RFM, DE GEE AJ, WIBOWO AAE. Exposure of dentists and assistants to mercury: mercury levels in urine and hair related to conditions of practice. *Community Dent Oral Epidemiol* 1988; 16: 153-8.
- KATZ HS. Unwarranted and unprofessional: the superfluous removal of clinically acceptable amalgams. *Oper Dent* 1991; 16: 113-5.
- VAN ROSSUM GJM, VRIJHOEF MMA (eds.). Kwikbelasting in de Nederlandse tandartspraktijk. Nieuwegein: Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, 1987.
- MEIJLING JG. Tandheelkundige materialen en hun invloed op het milieu. *NT* 1990; 21: 899-901.
- LEDOUX EA, MEIJLING JG. Milieuconvenant en amalgaamscheiders. *NT* 1990; 21: 952-5.